

Válogatás a 100 magyar dokumentumfilmből,

Délvidéki műsorsorozat

Tartalmi ismertető:

Elégia :

Ez a film lírai vallomás. A búcsú gondolatát fogalmazza meg az emlékek megidézésével. Elmennek, elhagynak a lovak. Elhagyjuk a lovakat. Ezeket az állatokat, amelyeket az ember időszámításunk előtt kétezer évvel magához szelídített, s ábrázolásaiban elsők között örökített meg a barlangfalakon, lassanként kiszorítja a civilizáció. Illő, hogy az ember, aki hosszú időn át társává tette őket, elbúcsúzzék tőlük. *Huszárik Zoltán lírai filmje* felidézi a ló "filogenezisét", s ezzel az antropomorfizációval követeli emberarcúbb megtartását. Az Elégia több hazai és nemzetközi fesztiválon páratlan sikert ért el.

forgatókönyvíró és rendező: Huszárik Zoltán

zeneszerző: Durkó Zsolt

operatőr: Tóth János

vágó: Morell Mihály

Pályamunkások:

Ez a rövidfilm etűd- és kísérletező jellege miatt több értelmezési megközelítést kínál fel.

Összetettsége elsősorban a kép és a hang egymásra vonatkoztatott ritmikájának a kiaknázásában rejlik. A kompozíció természetes hangok egybeszerkesztésével a film részleteire és egészére vonatkoztatott jelentésrétegeket hoz létre.

rendező: Gaál István

operatőr: Sára Sándor

A mi gólyánk:

A film egy gólya történetét meséli el, amelyik a hideg tél közeledtével nem repült el társaival Afrikába, hanem itt maradt őrnek. A helyszín egy kis magyar falu, a szereplők a falu lakói. Az itthon maradt gólya a falusiak figyelmének és gondoskodásának középpontjába kerül. Egy éven át kísérhetjük figyelemmel az új lakó életét. Ősszel, majd a hideg téli hónapok során a mi gólyánk megpróbálja megismerni a falusiak szokásait, az emberi lét sajátosságait. Aztán eljön a tavasz, s vele együtt visszatérnek a társak. Itt az ideje, hogy újra a gólyák életét élje. Szerelmesnek kell lennie, gondoskodnia kell az utódokról, ahogy egy igazi gólyához illik.

forgatókönyvíró és rendező: Gyarmathy Livia

operatőr: Bognár Endre és Péter Klára

Olga filmje - ahogy az Isten elrendeli...:

Mohi Sándor filmje (ahogyan a cím/alcím is jelzi) kétféle vezérfonal mentén szerveződik. A több mint egy év alatt (többszöri visszatéréssel) rögzített anyag részben egy életrajzi szakaszt követ nyomon (a főhős Dima Olga elbeszélése, illetve bemutatása alapján), részben pedig a roma közösség életében központi szerepet játszó „bűn” fogalmát járja körül.

operator és rendező: Mohi Sándor

író: Tánczos Vilmos

Aranykalyiba:

Karácsony Emilke új Ábelként él és dolgozik a gyimesi Hidegségben. Egy 13 éves kisfiú, aki valamiféle ártatlan, romlatlan mikrokozmosz mindenható ura. A kisherceg, aki rózsza és tűzhányók helyett állatokat gondoz, és sajtot készít. Tamási Áron szereplőjével való hasonlatosságát a film készítői is felvállalják. Emilke alakjában mintha egy darabka történelem őrződött volna meg. Egy rögzült időszak a változatlan természetben. Olyan vidékeken járunk, amilyeneket leginkább már csak naptárfotókon látunk.

rendező: Zsigmond Dezső

operatőr: Bálint Arthur

Sír az út előttem:

A négyrészes filmposz a bukovinai székelység sorsát mutatja be. Az első rész a mádéfalvi veszedelemtől (1764) a Bácskába való telepítésükig (1941) követi történetüket. Csak a szív értheti meg azt a fájdalmat, amit a Madéfalvából 1764-ben Bukovinába menekült székelyek egymást követő generációi egészen a második világháborúig átéltek. Az ő szívfájdító történetüket mutatja be

rendező: Sára Sándor

operatőr: Kurucz Sándor

Málenkij robot:

A Gulyás testvérek dokumentumfilmje, a Magyarországról Szovjetunióba deportáltak megrázó történetei alapján mutatja be a második világháború utáni „málenkij robot” embertelenségét. A dudari leventéket, akiknek semmi bűnük nem volt, a Szovjetunióba vitték, ahol táborokban sínylődtek. Voltak, akik soha nem tértek haza, voltak, akiknek sikerült hazatérni, de a kínokat elfeledni soha nem tudták.

Gulyás Gyula és Gulyás János filmje

Poézis

Tóth János, a kinematográfus, az ősmozi Mestere a szó nemes értelmében, újra láthatóvá tette filmszerető nézőink számára veszendő varázsát az Örökmozi felújított változatában. Tóth János mestersége képművész. Játékfilmjei és érzékeny filmetűdjei kivételes vizuális képzelőerővel és tehetséggel megalkotott mozgóképek, melyeknek minden egyes filmkockája tisztelgés az ősmozi előtt.

Rendező, forgatókönyvíró, operatőr: Tóth János

zeneszerző: Eötvös Péter és Szabados György

Tisztelet az öregasszonyoknak

"...Ez a film az anyák, nagyanyák korálisa. Az öregasszonyoké, akik hajlott derekukkal, hunyó, megtört fényű szemükkel, aszott bőrükkel, göcsörtös és polyarthritissel deformált daganataitól eltorzult kezükkel mindenkifölött való szépségben emelkednek a világ fölé. "...Búcsúznak anyáink, akik egy életen át magukon hordozták a világ terhét. Ez a búcsú csöndes és szerény, mint egész életük volt..."

forgatókönyvíró és rendező: Huszárik Zoltán

zeneszerző: Jeney Zoltán

operatőr: Jankura Péter

Kelj fel és járj!

„Nekem csak az lehet a tennivalóm, hogy nyitott szemmel és érzékeny füllel mászkáljak a világban, lekuporodjak a házban, legyen türelmem és szeretetem a sámlira leülni, és szóba állni valakikkel, meghallgatni a gondjait...” – Zolnay Pált, aki a magyar film egyik legeredetibb reformátora volt, mindig csak az érdekelte, „ami éppen születik.” A megismételhetetlen pillanatokból sütő érzelmek, indulatok, s a mögöttük rejlő sorstragédiák, társadalmi anomáliák.

rendező: Zolnay Pál

Nyugodtan meghalni

Egy 16 éves kamaszlány párkapcsolatait mutatja be a dokumentumfilm. A "főszereplő" Gyöngyike mellett megszólalnak a szülei, a jelenlegi és az előző barátja is. A megszólalók a szerelmi viszonyokról kialakított véleményük mellett az életről alkotott nézeteiket is kifejtik. A beszélgetések megjelenítésével Dárday István intim közegben jeleníti meg a fiatalok kilátástalanságát, a lemondást.

rendező: Dárday István:

Küldetés

A filmből egy olyan ember arca bontakozik ki, aki a sportot és azon belül is az öttusát választotta hivatástudata, küldetése megvalósítási területéül, s aki mindent alárendelt ennek a célkitűzésnek. *Balczó András* küldetéstudata feleletet akar adni a magyar történelem Ady által is megfogalmazott "vertnek születünk, nem verőnek" tragédiájára, és bizonyítékot akar szolgáltatni arra, hogy "győzni is lehet". Nem mindenáron, hanem a vállalt feladat lehető legjobb teljesítésével - s ha ez kevésnek bizonyul, akkor a verség nem lehangoló, hanem tovább sarkalló. És a feladat nem önmagunkért, hanem a közösségért küzdeni - vallja Balczó.

forgatókönyvíró és rendező: Kósa Ferenc

operatőr: Gulyás János és Káplár Ferenc

"Tisztítótűz tetején álltunk" - Tóth Ilona drámája

A dokumentumfilm Tóth Ilonáról, az 1956-os forradalmat követő koncepciós perek első halálos áldozatáról szól. Történész szakértők, Dr. M. Kiss Sándor és Kiss Réka évekig tartó munkával derítették ki, miért is kellett meghalnia a 24 éves lánynak, aki orvosként vett részt a forradalomban.

rendező: Jelenczki István

operatőr: Kőrösi András, Bándi Molnár László, Jelenczki István, Szender Gábor

Hortobágy élete /1939/ Dokumentumjátékfilm

1934 nyarán Höllering és kis csapata több hétre leköltözött a Hortobágyra, és ott filmfelvételeket készítettek a napszakokkal változó tájról, az állatokról, a gémeskutakról, az épületekről és az emberekről is. Schäffer (aki korábban Walter Ruttmann egyik operatőre volt a „Berlin, egy nagyváros szimfóniája” című filmben) rendkívüli szépségű képekben rögzített mindent. Móricz Zsigmond miután látta e felvételeket a rendező kérésére forgatókönyvet is írt a *Komor ló* c. elbeszéléséből. Az elkészült film ugyanúgy három generáció történetét jeleníti meg, mint az első filmnovella. Van egy idős pár, akik egymásra találnak, van egy fiatal lány, aki kiharcolja, hogy ne a gazdag paraszthoz kelljen mennie, hanem a vagyontalan csikós fiúhoz, akit szeret. És van a kisfiú, akit már a modern technika vonz, nem akar csikós lenni, és eléri, hogy a vágyát követhesse. A filmnovellától az elkészült filmig mindegyik változatban közös, hogy az ősi életforma csodálatos, de a múlté – át kell adnia helyét egy új, modern világnak.

A Hortobágy mai kifejezéssel: dokumentum-játékfilm.

Szöts István 1945-ös Röpirat-ában írja: „Egy osztrák jött – egy osztráknak kellett felfedezni azt a gazdagságot, amiben öntudatlanul éltünk.” Móricz Zsigmond, aki a sok vita és néhány epés naplóbejegyzése ellenére a forgatásra is lement 1935 augusztusában, és nagy riportban számolt be róla, 1937-ben néhány héttel a budapesti bemutató előtt a bécsi premieren látta a (teljes) filmet. A Pesti Napló tudósítója szerint: „Meghatottan nézte végig az előadást, és kijelentette, hogy ez a legjobb magyar film, amelynek nem lehet felbecsülni a propagandaértékét. A felvételek tökéletesek, Höllering rendezése páratlan, Lajtha László kísérőzenéje drámai színes és izgalmas. A siker igen nagyoknak látszik.”

A „Hortobágy” tehát, bár hagyományos moziban alig forgalmazták, filmfőiskolai, egyetemi vetítéseken, újabban televíziós megjelenéseivel beleépült a magyar filmes emlékezetbe. Filmtörténészek hatását felfedezni vélik Fábri Kőrhintá-jától Kovács András Ménesgazdá-jáig. Jancsó Miklós pedig (akinek korai filmjeire szintén hathatott a „Hortobágy”) Hölleringet 1967-es debreceni látogatásukkor a legnagyobb magyar realista filmesnek nevezte.

Szereplők: Cinege János, Cinege Jánosné, Kányási István...

Írta: Móricz Zsigmond és George Hoellering

Rendező: George Hoellering